

MINISTARSTVO PRAVOSUĐA

Nacrt

Prijedlog Zakona broj_____

**PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI I DOPUNAMA
ZAKONA O NASLJEĐIVANJU**

Zagreb, lipanj 2018.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI I DOPUNAMA ZAKONA O NASLJEĐIVANJU

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o nasljeđivanju sadržana je u odredbi članka 2. stavka 4. podstavka 1. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 85/10. - pročišćeni tekst i 5/14. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA TREBA UREDITI ZAKONOM TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Zakonom o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj 48/03., 163/03., 35/05., 127/13. i 33/15.) uređeno je pravo nasljeđivanja te pravila po kojima sud, druga tijela i ovlaštene osobe postupaju u nasljednim stvarima.

Zakonom o izmjeni i dopunama Zakona o nasljeđivanju iz 2013. godine („Narodne novine“, broj 127/13.), na inicijativu Ministarstva financija, Porezne uprave – Središnjeg ureda, izmijenjen je članak 226. Zakona o nasljeđivanju (kojim je propisan sadržaj rješenja o nasljeđivanju) na način da je propisano da se u rješenje o nasljeđivanju obvezno upisuje osobni identifikacijski broj (u daljnjem tekstu: OIB) ostavitelja, nasljednika te osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine. Odredbama članka 226. Zakona o nasljeđivanju nisu propisane iznimke koje bi sudu odnosno javnom bilježniku omogućavale da u određenim (iznimnim) slučajevima u rješenje o nasljeđivanju ne mora unijeti OIB ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine.

Nadalje, člankom 18. Zakona o porezu na promet nekretnina („Narodne novine“, broj 115/16.) propisana je obveza javnih bilježnika da po ovjeri potpisa na ispravama o prodaji ili drugom načinu otuđenja nekretnine ili po sastavljanju javnobilježničkog akta, a najkasnije u roku od 30 dana, jedan primjerak isprave, kao i svake druge isprave na osnovi koje dolazi do prometa nekretnine (ugovor o ortaštvu, ugovor o osnivanju prava građenja i sl.), uz podatak o osobnom identifikacijskom broju sudionika postupka, dostave ispostavi Porezne uprave na području koje se nekretnina nalazi, elektroničkim putem. Sudovi i druga javnopravna tijela obvezni su ispostavi Porezne uprave na području na kojem se nalazi nekretnina dostavljati svoje odluke uz podatak o osobnom identifikacijskom broju sudionika postupka kojima se stječe ili mijenja vlasništvo nekretnina u zemljišnim knjigama, odnosno u službenim evidencijama u roku od 15 dana nakon isteka mjeseca u kojem je odluka postala pravomoćna, prema propisima o obveznom osobnom dostavljanju pismena. Člankom 31. toga Zakona propisana je novčana kazna od 5.000,00 do 100.000,00 kuna za javnog bilježnika i odgovorne osobe u sudu ili u drugom javnopravnom tijelu ako na propisani način nadležnoj ispostavi Porezne uprave ne dostave ispravu s ovjerovljenim potpisom, odnosno odluku kojom se mijenja vlasništvo na nekretnini, kao i svaku drugu ispravu na osnovi koje dolazi do prometa nekretnine (ugovor o ortaštvu, ugovor o osnivanju prava građenja i sl.), uz podatak o osobnom identifikacijskom broju sudionika postupka (članak 18. Zakona).

Sukladno navedenim zakonskim rješenjima, odgovorna osoba u sudu odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda koji u rješenje o nasljeđivanju ne unese OIB ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine, izlaže se mogućnosti prekršajnog kažnjavanja.

Takvo zakonsko rješenje ne uvažava specifičnosti ostavinskog postupka i nasljednog prava. Naime, ostavinski postupak pokreće se po službenoj dužnosti kad sud primi smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjednačenu ispravu. Ostavinski postupak se u prvom stupnju provodi pred općinskim sudom odnosno pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda. Nasljedno pravo nasljednik stječe u trenutku ostaviteljeve smrti (*ipso iure*) – za njegovo stjecanje nije potrebno davanje nikakve izjave, ali ga se stjecatelj može odreći sukladno odredbama Zakona o nasljeđivanju pa se u tom slučaju smatra da ga nikada nije ni stekao.

S obzirom na specifičnosti ostavinskog postupka, koji se pokreće po službenoj dužnosti i u kojem za stjecanje nasljednog prava nije potrebna nikakva radnja nasljednika (jer se nasljedno pravo stječe *ipso iure*) sud odnosno javni bilježnik kojem je povjereno provođenje ostavinskog postupka u određenim slučajevima nije u mogućnosti pribaviti OIB nasljednika odnosno drugih osoba koje ostvaruju neko pravo iz ostavine te okončati ostavinski postupak i donijeti rješenje o nasljeđivanju. To su, primjerice, slučajevi kada se nasljednik ne odazove pozivu ili ne dostavi nasljedničku izjavu s OIB-om jer nasljedničku izjavu nije ni dužan dati; kada je nasljednik strani državljanin i nema OIB, a samim primanjem poziva za ostavinsku raspravu smatra se da prihvaća biti nasljednik bez njegovog aktiviranja u ostavinskom postupku; kada je boravište nasljednika nepoznato, a nasljednik nema opunomoćenika, ili se nasljednik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju opunomoćenika, nalaze u inozemstvu ili su nedostupni a dostava se nije mogla obaviti.

Za takve nasljednike odnosno druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine, sukladno propisima o OIB-u (Zakonu o osobnom identifikacijskom broju, Pravilnik o osobnom identifikacijskom broju), niti njihovi sunasljednici niti sud odnosno javni bilježnik ne mogu bez valjane punomoći tih osoba i njihovih identifikacijskih isprava zatražiti od Porezne uprave izdavanje njihovog OIB-a. Također, sud odnosno javni bilježnik nije ovlašten niti po službenoj dužnosti zatražiti od Porezne uprave OIB takvih nasljednika, budući da to nije predviđeno Zakonom o nasljeđivanju.

Sukladno odredbama Zakona o porezu na promet nekretnina u gore navedenim slučajevima odgovorna osoba u sudu odnosno javni bilježnik, ako donese rješenje o nasljeđivanju bez upisanog osobnog identifikacijskog broja ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine, mogao bi podlijegati prekršajnoj kazni.

Budući da se radi o slučajevima u kojima sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda objektivno nisu u mogućnosti pribaviti OIB ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo neko pravo iz ostavine, predlaže se propisati način postupanja suda odnosno javnog bilježnika u takvim slučajevima, koji bi omogućio dovršetak ostavinskog postupka i donošenje rješenja o nasljeđivanju.

Stoga se predlaže propisati da će sud, ako ne raspolaže podatkom o OIB-u ostavitelja, nasljednika ili osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili

neko drugo pravo iz ostavine, pribaviti taj podatak po službenoj dužnosti od Ministarstva financija, Porezne uprave. Porezna uprava dužna je u roku od osam dana, na zahtjev suda, uz dostavu propisanih podataka (podaci o imenu, prezimenu, datumu rođenja ili broju osobne iskaznice za fizičke osobe, odnosno nazivu i matičnom broju pravne osobe), dati podatak o OIB-u. U slučaju da Porezna uprava obavijesti sud o nemogućnosti dostave podataka o OIB-u sud će donijeti rješenje o nasljeđivanju bez navođenja OIB-a ostavitelja, nasljednika ili osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine. U tom će slučaju sud u rješenje o nasljeđivanju, uz ostale podatke o nasljedniku odnosno osobi kojoj je u vezi s nasljeđivanjem pripalo neko pravo iz ostavine, umjesto OIB-a unijeti druge podatke kojima raspolaže, primjerice: podatke o broju osobne isprave, datumu rođenja, imenu roditelja, državljanstvu, za osobe koje su u braku njihovo prezime koje su imale prije sklapanja braka. Time bi se omogućilo da sud, u iznimnim slučajevima (kada objektivno nije u mogućnosti pribaviti OIB navedenih osoba) umjesto OIB-a u rješenje o nasljeđivanju unese one podatke kojima raspolaže, čime bi se omogućilo da dovrši ostavinski postupak i donese rješenje o nasljeđivanju. Također, propisivanje iznimke od pravila da se u rješenje o nasljeđivanju obvezno unosi OIB značilo bi i da odgovorna osoba u sudu odnosno javni bilježnik koji donese takvo rješenje o nasljeđivanju ne bi podlijegao prekršajnoj kazni predviđenoj Zakonom o porezu na promet nekretnina jer bi izričitom zakonskom odredbom bila propisana mogućnost donošenja rješenja o nasljeđivanju koje ne sadrži OIB.

Osim toga, predlaže se dopuniti članak 227. stavak 2., kojim je uređena dostava rješenja o nasljeđivanju, na način da se izrijekom propiše obveza dostave pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju i nadležnom zemljišnoknjižnom sudu. Takva obveza sada nije izrijekom propisana već obveza dostave pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu proizlazi iz tumačenja članka 228. stavka 1. Zakona (kojim je propisano da će u rješenju o nasljeđivanju sud odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu u zemljišnoj knjizi potrebi upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava). Stoga se, radi izbjegavanja dvojbi u praksi, predlaže izrijekom propisati obvezu dostave pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju i nadležnom zemljišnoknjižnom sudu.

Nadalje, predlaže se i izmjena odredbe članka 190. Zakona o nasljeđivanju kojom je propisan zahtjev za zaštitu zakonitosti kao jedini dopušteni izvanredni pravni lijek.

III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA

Za provođenje ovoga Zakona nije potrebno osigurati dodatna financijska sredstva u državnom proračunu Republike Hrvatske.

IV. TEKST ODREDBI VAŽEĆEG ZAKONA KOJE SE MIJENJAJU I DOPUNJUJU

Tekst odredbi Zakona o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj 48/03., 163/03., 35/05., 127/13. i 33/15.) koje se mijenjaju i dopunjuju dan je u prilogu ovoga Prijedloga zakona.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI I DOPUNAMA ZAKONA O NASLJEĐIVANJU

Članak 1.

U Zakonu o nasljeđivanju („Narodne novine“, broj 48/03., 163/03., 35/05. i 127/13.) u članku 190. riječi: „osim zahtjeva za zaštitu zakonitosti“ brišu se.

Članak 2.

U članku 226. iza stavka 4. dodaju se stavci 5., 6., 7. i 8. koji glase:

„(5) Ako sud ne raspolaže podatkom o osobnom identifikacijskom broju ostavitelja, nasljednika ili osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine, sud će pribaviti taj podatak po službenoj dužnosti od Ministarstva financija, Porezne uprave.

(6) Ministarstvo financija, Porezna uprava dužna je u roku od osam dana, na zahtjev suda, uz dostavu podataka o imenu, prezimenu, datumu rođenja ili broju osobne iskaznice za fizičke osobe, odnosno nazivu i matičnom broju pravne osobe, dati podatak o osobnom identifikacijskom broju.

(7) Ako Ministarstvo financija, Porezna uprava obavijesti sud o nemogućnosti dostave podataka o osobnom identifikacijskom broju sud će donijeti rješenje o nasljeđivanju bez navođenja osobnog identifikacijskog broja ostavitelja, nasljednika ili osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine.

(8) U slučaju iz stavka 7. ovoga članka sud će u rješenje o nasljeđivanju, uz podatke iz stavka 2. točke 3. i 5. ovoga članka, za nasljednike i osobe kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine unijeti druge podatke kojima raspolaže, primjerice: podatke o broju osobne isprave, datumu rođenja, imenu roditelja, državljanstvu, za osobe koje su u braku njihovo prezime koje su imale prije sklapanja braka.“

Članak 3.

U članku 227. stavku 2. iza riječi: „tijelu“ dodaju se riječi: „i nadležnom zemljišnoknjižnom sudu najkasnije u roku od 15 dana nakon isteka mjeseca u kojem je rješenje postalo pravomoćno“.

Članak 4.

U postupcima u kojima do dana stupanja na snagu ovoga Zakona nije doneseno rješenje o nasljeđivanju primjenjivat će se članak 226. stavci 5. do 8. Zakona o nasljeđivanju dopunjen člankom 2. ovoga Zakona.

Članak 5.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u „Narodnim novinama“.

O B R A Z L O Ž E N J E

Uz članak 1.

Odredba članka 190. Zakona o nasljeđivanju usklađuje se s pravilima parničnog postupka, s obzirom na to da u Republici Hrvatskoj ne postoji opći zakon kojim se uređuju pravila izvanparničnog postupka, kojim pravilima nije uređen (ni predviđen) zahtjev za zaštitu zakonitosti kao dopušteni izvanredni pravni lijek.

Uz članak 2.

Odredbama članka 226. Zakona o nasljeđivanju nisu propisane iznimke koje bi sudu odnosno javnom bilježniku omogućavale da u određenim (iznimnim) slučajevima u rješenje o nasljeđivanju ne mora unijeti OIB ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine.

S obzirom na specifičnosti ostavinskog postupka, koji se pokreće po službenoj dužnosti i u kojem za stjecanje nasljednog prava nije potrebna nikakva radnja nasljednika (jer se nasljedno pravo stječe *ipso iure*) sud odnosno javni bilježnik kojem je povjereno provođenje ostavinskog postupka u određenim slučajevima nije u mogućnosti pribaviti OIB nasljednika odnosno drugih osoba koje ostvaruju neko pravo iz ostavine te okončati ostavinski postupak i donijeti rješenje o nasljeđivanju. To su, primjerice, slučajevi kada se nasljednik ne odazove pozivu ili ne dostavi nasljedničku izjavu s OIB-om jer nasljedničku izjavu nije ni dužan dati; kada je nasljednik strani državljanin i nema OIB, a samim primanjem poziva za ostavinsku raspravu smatra se da prihvaća biti nasljednik bez njegovog aktiviranja u ostavinskom postupku; kada je boravište nasljednika nepoznato, a nasljednik nema opunomoćenika, ili se nasljednik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju opunomoćenika, nalaze u inozemstvu ili su nedostupni a dostava se nije mogla obaviti.

Za takve nasljednike odnosno druge osobe koje ostvaruju neko pravo iz ostavine, sukladno propisima o OIB-u (Zakonu o osobnom identifikacijskom broju, Pravilniku o osobnom identifikacijskom broju), niti njihovi sunasljednici niti sud odnosno javni bilježnik ne mogu bez valjane punomoći tih osoba i njihovih identifikacijskih isprava zatražiti od Porezne uprave izdavanje njihovog osobnog identifikacijskog broja. Također, sud odnosno javni bilježnik nije ovlašten niti po službenoj dužnosti zatražiti od Porezne uprave OIB takvih nasljednika, budući da to nije predviđeno Zakonom o nasljeđivanju.

Budući da se radi o slučajevima u kojima sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda objektivno nije u mogućnosti pribaviti OIB ostavitelja, nasljednika odnosno osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo neko pravo iz ostavine, predlaže se propisati način postupanja suda odnosno javnog bilježnika u takvim slučajevima, koji bi omogućio dovršetak ostavinskog postupka i donošenje rješenja o nasljeđivanju.

Stoga se predlaže članak 226. dopuniti stavkom 5. kojim se propisuje da će sud, ako ne raspolaže podatkom o OIB-u ostavitelja, nasljednika ili osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine, pribaviti taj podatak po službenoj dužnosti od Ministarstva financija, Porezne uprave.

Sukladno predloženom stavku 6., Porezna uprava dužna je u roku od osam dana, na zahtjev suda, uz dostavu propisanih podataka (podaci o imenu, prezimenu, datumu rođenja ili broju osobne iskaznice za fizičke osobe, odnosno nazivu i matičnom broju pravne osobe), dati podatak o OIB-u.

U slučaju da Porezna uprava obavijesti sud o nemogućnosti dostave podataka o OIB-u sud će donijeti rješenje o nasljeđivanju bez navođenja OIB-a ostavitelja, nasljednika odnosno osobe kojoj je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine (stavak 7.).

U tom će slučaju sud u rješenje o nasljeđivanju, uz ostale podatke o nasljedniku odnosno osobi kojoj je u vezi s nasljeđivanjem pripalo neko pravo iz ostavine, umjesto OIB-a unijeti druge podatke kojima raspolaže, primjerice: podatke o broju osobne isprave, datumu rođenja, imenu roditelja, državljanstvu, za osobe koje su u braku njihovo prezime koje su imale prije sklapanja braka (stavak 8.).

Predloženom dopunom članka 226. Zakona o nasljeđivanju omogućilo bi se da sud, u iznimnim slučajevima (kada objektivno nije u mogućnosti pribaviti OIB navedenih osoba) umjesto OIB-a u rješenje o nasljeđivanju unese one podatke kojima raspolaže, čime bi se omogućilo da dovrši ostavinski postupak i donese rješenje o nasljeđivanju. Također, propisivanje iznimke od pravila da se u rješenje o nasljeđivanju obvezno unosi OIB značilo bi i da odgovorna osoba u sudu odnosno javni bilježnik koji donese takvo rješenje o nasljeđivanju ne bi podlijegao prekršajnoj kazni predviđenoj Zakonom o porezu na promet nekretnina jer bi izričitom zakonskom odredbom bila propisana mogućnost donošenja rješenja o nasljeđivanju koje ne sadrži OIB.

Uz članak 3.

Člankom 227. propisana je dostava rješenja o nasljeđivanju. Stavkom 2. toga članka nije izrijekom propisana obveza dostave rješenja o nasljeđivanju nadležnom zemljišnoknjižnom sudu, iako obveza takve dostave proizlazi iz tumačenja članka 228. stavka 1. Zakona kojim je propisano da će u rješenju nasljeđivanju sud odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu u zemljišnoj knjizi potrebi upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava. Stoga se, radi izbjegavanja dvojbi u praksi, predlaže izrijekom propisati obvezu dostave pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju i nadležnom zemljišnoknjižnom sudu. Također, propisuje se rok za dostavu pravomoćnog rješenja.

Uz članak 4.

Ovom se odredbom propisuje primjena članka 2. na ostavinske postupke koji su u tijeku.

Uz članak 5.

Ovom se odredbom propisuje objava i stupanje na snagu ovoga Zakona.

TEKST ODREDBI ZAKONA O NASLJEĐIVANJU KOJE SE MIJENJAJU I DOPUNJUJU

Izvanredni pravni lijekovi

Članak 190.

U ostavinskom postupku nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi osim zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

Sadržaj rješenja o nasljeđivanju

Članak 226.

(1) Rješenjem o nasljeđivanju sud utvrđuje tko je ostaviteljevom smrću postao njegov nasljednik i koja su prava time stekle i druge osobe.

(2) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka sadrži:

1. prezime i ime ostavitelja, njegov osobni identifikacijski broj, ime jednoga od njegovih roditelja, datum rođenja, državljanstvo te za osobe umrle u braku i njihovo prezime koje su imale prije sklapanja braka,

2. oznaku nekretnina s podacima iz zemljišnih knjiga potrebnima za upis, kao i oznaku pokretnih stvari i drugih prava za koja je sud utvrdio da ulaze u ostavinu,

3. prezime i ime nasljednika, njegov osobni identifikacijski broj, njegovo prebivalište, odnos nasljednika prema ostavitelju, nasljeđuje li ga kao zakonski ili oporučni nasljednik, a ako ima više nasljednika, i nasljedni dio svakoga pojedinog nasljednika izražen razlomkom,

4. je li i kako nasljednikovo pravo uvjetovano, oročeno ili opterećeno nalogom, odnosno inače ograničeno ili opterećeno i u čiju korist,

5. prezime i ime, osobni identifikacijski broj, i prebivalište osoba kojima je u vezi s nasljeđivanjem ostavitelja pripalo pravo na zapis ili neko drugo pravo iz ostavine s točnom oznakom toga prava.

(3) Ako u ostavinskom postupku svi nasljednici i zapisovnici sporazumno predlože diobu i način diobe, sud će i taj sporazum unijeti u rješenje o nasljeđivanju. Sud će isto tako postupiti ako diobu provede prema članku 143. i 144. ovoga Zakona.

(4) Odredbe o rješenju o nasljeđivanju primjenjuju se na odgovarajući način i na slučajeve ošasnosti (članak 20.), kao da su ostaviteljevi nasljednici općina, odnosno grad na koje je na temelju ovoga Zakona prešla ostavina.

Dostava rješenja o nasljeđivanju

Članak 227.

(1) Rješenje o nasljeđivanju dostavit će se svim nasljednicima i zapisovnicima, kao i

osobama koje su tijekom postupka istakle zahtjev za nasljedstvo.

(2) Pravomoćno rješenje o nasljeđivanju dostavit će se nadležnom poreznom tijelu.